

прогнозування результатів діяльності за певний період, порівняння власне досягнутих результатів із запланованими; знаходження способів оптимального вирішення професійних завдань на основі моделювання.

Виокремлення загальнокультурної компетентності пов'язане із специфікою діяльності підприємця, який діє на ринку праці самостійно. Його громадянська позиція (чесна конкуренція й сплата податків), сформовані морально-етичні якості в деякій мірі складають імідж українського підприємництва. Ефективність формування загальнокультурної компетентності підвищується за умови дотримання принципу цілісності освітнього процесу, в якому навчальна діяльність й виховання особистості складають єдину систему. Водночас освітній процес у закладах вищої освіти ще орієнтується на традиційний підхід у формуванні особистості, в якому виховна компонента не знаходить широкого застосування в аудиторній діяльності, а поняття «компетентність» не пов'язується з феноменом культури. Сучасність вимагає інноваційних технологій, побудованих на принципі інтеграції, в яких розвиток фахових компетенцій будується на виховних установках, де морально-етичні норми стануть пріоритетними.

Отже, нами розглянуто поняття «фахівець з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності», визначено складові професійної компетентності, що забезпечать якісну його підготовку.

Література

1. Лісовська О. М. Формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти сфери послуг : автореф. дис. ... канд. пед. наук, 13.00.04 – теорія і методика проф. освіти / Лісовська О. М. ; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. – 20 с.

2. Приймук О. О. Психологічні умови формування професійних якостей здобувачів вищої освіти: дис.... канд. псих. наук, 19.00.10 – організаційна психологія; економічна психологія соціальні та поведінкові науки / О. О. Приймук; Київський національний торговельно-економічний університет, 2017. – 342 с.

3. Федосєєва Н. І. Компетентнісний підхід у системі професійної підготовки майбутніх фахівців з товарознавства // Матеріали Міжвузівської науково-практичної конференції «Впровадження компетентнісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» // Зб. наук. пр. / Редкол.: С. І. Михайлов (голова) та ін. – Ірпінь, 2018. – С.132-148.

УДК 373.2.015.3-053.4-056.264

СЮГАЙ Є. В., ЧЕКАН О. І.
Мукачівський державний університет

ДІТИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ, ЇХ РІВНІ

Проблеми мовлення у дітей дошкільного віку в наш час є досить поширеними. Вони залежать від багатьох факторів. Наше завдання полягає у виявленні причин виникнення ЗНМ у дітей дошкільного віку та у допомозі дитині у вирішенні даної проблеми. Як свідчать проведені дослідження, порушення мовлення у дітей із ЗНМ зумовлені несформованістю або розладом на ранніх етапах онтогенезу власне мовленнєвих, психологічних і

нейрофізіологічних механізмів при первинно збереженому слухові й інтелекті. Дослідницею Р. Левіною та співробітниками її лабораторії логопедії була розроблена класифікація проявів ЗНМ: від повної відсутності мовних засобів спілкування до розгорнутих форм зв'язного мовлення з елементами фонетико-фонематичного та лексико-граматичного недорозвинення. Виділяють чотири рівні мовленнєвого недорозвитку при ЗНМ, що відображають типовий стан компонентів мовлення, кожен рівень характеризується певним співвідношенням первинного дефекту і вторинних проявів, що затримують формування мовленнєвих і не мовленнєвих компонентів в цілому. Перехід з одного рівня на інший визначається появою нових мовленнєвих можливостей, підвищенням мовленнєвої активності, зміною мотиваційної основи мовлення та її наочно-смыслового змісту, мобілізацією компенсаторних функцій. Індивідуальний темп просування дитини визначається тяжкістю первинного дефекту і його формою [1, с. 32-35].

Діти з I-м рівнем ЗНМ практично не володіють фразою. Іноді спостерігається використання лепетних речень (наприклад: тато туту (тато поїхав); Вова ода (Вова п'є воду. Вова хоче води)). Пасивний словник дітей значно ширший за активний. Саме цьому складається хибне враження, що діти все розуміють, але самі нічого не можуть сказати. Треба зазначити, що діти розуміють звернене до них мовлення лише в контексті ситуації. Вони не розуміють значень багатьох слів, значень граматичних змін слів. В імпресивному мовленні дітей суттєву роль відіграє лексичне значення слів, граматичні форми не враховуються [2, с. 3-11].

Отже, I-й рівень ЗНМ характеризується такими особливостями:

- активний словник у зародковому стані, він складається із звуконаслідувань, лепетних слів і лише невеликої кількості загальноживаних слів. Значення слів нестійкі, недиференційовані;
- пасивний словник ширший, ніж активний, проте розуміння мовлення поза ситуацією досить обмежене;
- фразове мовлення практично відсутнє;
- здатність відтворювати звукову і складову структуру слова не сформована

На II-му рівні ЗНМ словниковий запас ще дуже відстає від вікової норми. У словнику переважають іменники, пізніше з'являються дієслова. Кількість прикметників вкрай обмежена (для порівняння: у дітей із нормальним мовленнєвим розвитком в словнику у віці 2,5-3 років налічується приблизно 40 прикметників), а загальна кількість слів становить до 1000-1200 слів. Діти не знають слів, що позначають найменування різних частин тіла (тулуб, лікоть, коліно, плече та ін.); назви тварин та їх дитинчат; назви різних професій; назви кольорів, форми, розміру; замінюють слова іншими, близькими за значенням. (Наприклад: мама шиє шапку, замість плете; вода – замість фонтан); навички словотворення у дітей відсутні [2, с. 3-11].

Отже, II-й рівень ЗНМ характеризується такими особливостями: – активний словник поширюється за рахунок іменників, дієслів, деяких (здебільшого якісних) прикметників, прислівників, але залишається ще вкрай

обмеженим; – поліпшується розуміння мовлення, поширюється пасивний словник, виникає розуміння простих граматичних форм; – порушена вимова значної кількості звуків; – спостерігається грубе порушення складової будови слів, характер помилок при відтворення складової структури слова свідчить про низький рівень фонематичних і артикуляторних можливостей, не готові до оволодіння звуковим аналізом і синтезом; – зв'язне мовлення в зародковому стані, діти користуються простими, непоширеними реченнями;

Фонематичний недорозвиток у дітей, що мають ЗНМ III-го рівня проявляється, в основному, в несформованості процесів диференціації звуків, що відрізняються тонкими акустико-артикуляційними ознаками, але іноді діти не розрізняють і більш контрастні звуки. Фонематичне недорозвинення затримує та утруднює оволодіння звуковим аналізом і синтезом [9, с. 65-75].

Отже, ЗНМ III-го рівня характеризується такими недоліками: – розуміння мовлення в межах повсякденності; – спостерігається імпресивний аграматизм; – наявними є стійкі відхилення в засвоєнні і застосуванні граматичних законів мовлення; – спостерігається необізнаність в окремих словах і виразах, змішування смислових значень слів, близьких за значенням, неточне знання і недоречне використання багатьох слів з повсякденного побуту, переважають іменники і дієслова, мало слів, що характеризують якості, ознаки, стан предметів і дій, велика кількість помилок при використанні простих прийменників, а складні прийменники майже не використовуються; – у монологічному мовленні діти використовують здебільшого прості речення, відзначаються труднощі й повне невміння розповсюджувати речення і будувати складні речення (складносурядні і складнопідрядні); – у більшості дітей зберігаються недоліки вимовляння звуків і порушення складової будови слова; – зазначається недорозвинення всіх фонематичних процесів, що уповільнює процес оволодіння навичками звукового аналізу, синтезу та грамоти; – без спеціального корекційного навчання грамоти виникає багато помилок специфічного характеру, що є причиною неуспішності дітей при навчанні в школі [5, с. 5-9].

У дітей з IV-м рівнем недорозвитку мовлення виявляються незначні порушення всіх його компонентів. У таких дітей немає виражених порушень звуковимови, має місце лише недостатня диференціація звуків. Характерною своєрідністю є те, що, розуміючи значення слова, дитина не отримує в пам'яті його фонематичний образ і, як наслідок, спостерігається спотворення в різних варіантах: персеверації, перестановка звуків і складів, парафазії, опускання складів, додавання звуків і складів.

Отже, спираючись на дослідження Р. Левіної та Т. Філічевої, ми охарактеризували I-II-III-IV-й рівні ЗНМ у дітей дошкільного віку та з'ясували специфічні особливості кожного рівня та їх компонентів.

Література:

1. Лопатин Л.В. Комплексный подход в диагностике и коррекции общего недоразвития речи у детей. – М.: Просвещение, 1979. – 232 с.
2. Ляпидевский С.С., Гриншпун Б.М. О классификации речевых расстройств. // Расстройства речи у детей и подростков. – М.: Просвещение, 1969. – 112.

3. Основы теории и практики логопедии / под ред. Р.Е. Левиной. – М.: Знание, 1968. – 234 с.
4. Синяк В.А. Логопедия. – М.: Просвещение, 1985. – 87 с.
5. Смирних С.П. Нарушения речи. Причины и ранняя коррекция. – М.: Просвещение, 1990. – 174 с.
6. Трофименко Л. Новий зміст корекційного навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II-III ступенів // Дефектологія. – 2007. – № 3. – С. 34-40.
7. Туманова Т.В. О словообразовательной компетенции детей с общим недоразвитием речи // Логопед в детском саду. – 2006. – № 5. – С. 17-19.
8. Хрестоматия по логопедии. / под ред. Л.С. Волковой, В.И. Селиверстова. – М. : Просвещение, 1997. – 468 с.
9. Черкасова Е. Воспитание речевого слуха у детей с общим недоразвитием речи / Дошкольное воспитание. – 2006. – № 11. – С. 65-75. 10. <http://www.allbest.ru>

УДК 373.3 (477.87) «1991-2019»

ТАЛАБИРА Т.М.
Мукачівський державний університет

РЕФОРМИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. утверджує позицію держави щодо створення єдиного європейського освітнього простору «від дитячого садка до університету». Початкова школа є живим організмом, який реагує на зміни та виклики сьогодення.

Насамперед, з'ясуємо сутність поняття «реформа». Сутність поняття «освітня реформа» розглядається у дослідженнях А. Сбруєвої та А. Василюк. Так, А. Сбруєва диференціює поняття «освітня реформа» за такими критеріями, як: об'єкт реформи (реформа у класі, реформа у школі, реформа освітньої системи), суб'єкт здійснення реформи (зміни, що ініціюються «знизу» (школою, вчителем, директором школи); зміни, що ініціюються «згори» (політичний рівень)), напрям реформи (реформа, що здійснюється «згори-вниз» як політичний процес освітніх змін; реформа, що здійснюється «знизу-вгору», тобто ініціюється школою і переростає за підтримки освітньо-політичної влади на загальну (національну, регіональну); реформа школи, що здійснюється в умовах активної взаємодії з контекстуальними чинниками (батьками учнів, громадою, інформаційними технологіями, бізнесовими структурами, політичною підтримкою, учительською громадою)), глибина змін (удосконалення, модернізація, трансформація, реконцептуалізація або часткові чи радикальні зміни), стратегія реформи (структурна реформа; реформа культури школи; системна реформа; реформа, що передбачає як структурні, так і культурні зміни) [1, с. 10-11]. А. Василюк під реформою освіти розуміє «сукупність цілеспрямованих дій державних та громадських органів (через закони, нормативно-правові акти, інструкції, рекомендації тощо), а мета – узгодити освіту зі зміненими політичними та соціально-економічними умовами життя суспільства» [2, с. 13].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>